

Lokale maatregelen tegen waterschaarste

Doelstelling

Droogte en waterschaarste worden steeds meer de vijanden van onze natuur en onze samenleving. **Drinkwater** wordt hierdoor steeds meer een **luxeproduct**. Omdat we niet blijvend kunnen wachten op structurele maatregelen van bovenaf, werd deze nota opgesteld voor de lokale afdelingen. Deze kan dienen als een handleiding voor praktische ingrepen op lokaal niveau omdat we daar wel degelijk een verschil kunnen maken. **De bedoeling is om het waterverbruik in onze gemeenten te reduceren**. Enkel dan zal er ook in de toekomst drinkbaar water uit onze kranen stromen.

New Social Deal

De New Social Deal die onze voorzitter vanaf 1 mei lanceerde, legt de nadruk op 3 krachtlijnen:

1. **INVESTEREN OM SAMEN VOORUIT TE GAAN**
2. **RENDEMENT VOOR IEDEREEN DIE MEE BOUWT**
3. **FISCAAL PACT: ELK ZIJN DEEL IS NIETS TE VEEL**

Voor de eerste krachtlijn is van toepassing op het dreigende probleem van waterschaarste. De toenemende klimaatverandering vereist dringend actie. Om een **omslag mogelijk te maken zijn er investeringen nodig** die ons milieu ten goede komen. Investeringen op bovenlokaal niveau die ervoor zorgen dat de economie beter gaat draaien en tegelijk de broeikasgasemissies terugdringen. Maar **ook op het lokale niveau** zijn er zaken mogelijk om een omslag te bereiken en een duurzaam waterbeleid is daar een essentiële factor.

De volgende tekst vertrekt vanuit de strategie die onze **Vlaamse sp.a-fractie** hanteert op het vlak van waterbeleid. Vervolgens worden er verschillende actiepunten voorgesteld die op lokaal niveau toepasbaar zijn. De afdelingen kunnen hier inspiratie uit halen en bekijken welke punten eventueel van toepassing zijn op hun gemeenten.

(Alles over onze New Social Deal vind je op deze [website](#). Of wil je liever een snelcursus? Onze voorzitter, Conner Rousseau, legt de New Social Deal kristalhelder uit in deze [video](#).)

sp.a-standpunt water -en droogtebeleid

Gezinnen zijn de grootste gebruikers van leidingwater in het land, terwijl de industrie en de landbouw de grootste verbruikers van grondwater zijn. We moeten van iedereen een gelijke inspanning vragen wanneer we zuinig met water om willen gaan. Momenteel ligt de nadruk teveel bij de gezinnen en is er onduidelijkheid over welke inspanningen van welke verbruikers gevraagd worden. Zoals we de voorbije maanden gezien hebben, kunnen gezinnen zich voor veel inspannen, maar alleen wanneer dit past binnen een groter kader en het goed uitgelegd wordt. Dit is wat momenteel ontbreekt binnen de maatregelen rond waterschaarste. Momenteel bepaalt elke provincie zelf welke maatregelen er

genomen worden, terwijl hun grondwaterbronnen en oppervlaktestromen niet beperkt zijn tot één provincie.

We hebben dan ook nood aan een cascade van beperkingen die van toepassing zijn op heel het land waarin alle sectoren (industrie, landbouw, huishoudens en de energiesector) hun verantwoordelijkheid opnemen. Dit Vlaams strategisch plan rond watervoorziening moet ook duidelijk weergeven wie wanneer moet besparen, zodat iedereen weet dat de inspanningen evenwichtig verdeeld zijn.

Als laatste moeten we ook kijken of we grootverbruikers, of dit nu gezinnen of bedrijven zijn, niet proportioneel meer kunnen laten bijdragen voor de besparing op de watervoorraden en de maatregelen die genomen worden zoals ontharding, bevordering van infiltratie en het aanleggen van waterputten.

1. Belangrijke vaststellingen

- **Nog nooit kwam de droogte zo vroeg** als in het voorjaar van 2020. Nog nooit viel er zo weinig neerslag als in de eerste maanden van dit jaar. In de maanden maart, april en mei bleef de grond kurkdroog. Dit alles maakt dat we weer op weg zijn naar een hete en vooral droge zomer, en dat al voor het vierde jaar op rij. Klimaatontkenners zijn opvallend stil omdat het effect van de verandering nu zeer tastbaar wordt in onze regio's.
- Je zou het niet denken, maar **Vlaanderen is één van de droogste regio's van Europa**. Van 164 landen staat België op de 23ste plaats in de categorie *hoge waterschaarste*. Het probleem ligt niet zozeer bij het ontbreken van regen, maar wel bij de bevolkingsdichtheid, het type ondergrond en vooral de **verharding van onze ondergrond** door het overvloedig betonneren en asfalteren van gronden. Dit alles maakt dat een de gemiddelde Vlaming minder water tot zijn beschikking heeft dan een de gemiddelde Spanjaard of Portugees.
- In Overijse kwam er in sommige straten onlangs **geen water meer uit de kraan**, op andere plaatsen was de druk zeer laag. Captatieverboden worden steeds vroeger afgekondigd, waardoor onder meer de boeren over onvoldoende water beschikken voor irrigatie. Dergelijke problemen zullen zich in de nabije toekomst vaker voordoen. De provincies Limburg, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen kampen met een historisch laag waterpeil.
- Het is de **Droogtecommissie** die de droge periodes evalueert en instaat voor het overleg en de afstemming van maatregelen. **Code oranje** (situatie 29 mei 2020) wordt steeds vroeger afgekondigd. Bij deze alarmfase adviseert de droogtecommissie alle gouverneurs om een waterverspillingsverbod in te stellen en een captatieverbod op alle onbevaarbare waterlopen uit te vaardigen. **Code rood** is nog nooit afgekondigd, maar als de droogte blijft aanhouden, is het niet uitgesloten dat deze van kracht gaat. Op dat moment zullen er **keuzes** gemaakt moeten worden tussen water voor huishoudens of water voor bedrijven.

2. Lokale maatregelen

Het is belangrijk om de vraag naar en het aanbod aan water op elkaar af te stemmen (zie figuur). Het beleid moet enerzijds proberen om **meer water vast te houden** tijdens natte periodes en moet anderzijds **waterbesparende maatregelen** invoeren.

Het wordt dezer dagen duidelijk dat de Vlaamse overheid, maar ook de lokale besturen zoals provincies, steden en gemeenten, water hoog op de agenda moeten zetten. Er is geen wonderoplossing maar er zal naar verschillende kleinere oplossingen gekeken moeten worden. In Vlaanderen vloeit 60% van het water rechtstreeks richting de zee. Als we dit kunnen terugdringen tot 40% of 50% zijn de problemen verholpen. Dit vergt echter inspanningen op verschillende gebieden. Zo zal ook de landbouw, industrie en drinkwatersector zich moeten aanpassen. Belangrijk hierbij is te beseffen dat alle sectoren met elkaar verbonden zijn (zie figuur).

Klimaatbestendig droogtebeheer

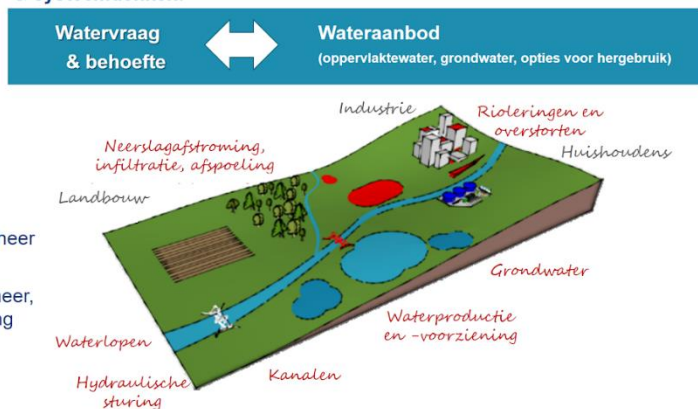
Watervraag reduceren:

- Huishoudens: bv. regenwaterputten en -gebruik, collectieve in steden, sensibilisering, ook voeding
- Industrie: bv. waterzuinige technologieën
- Landbouw: bv. doordachte bodembewerking, efficiënte irrigatie, droogteresistente gewassen

Wateraanbod optimaliseren:

- Water bufferen, sparen
- Intelligente sturing watersysteem, doordacht peilbeheer
- Hergebruik, grijswater, zuivering, ontzilting
- Minder verharding, doordacht landbeheer, valleibeheer, meer aanvulling grondwaterreserves, retourbemaling

& systeemdenken:

Bron: Patrick Willems (KU Leuven)

Lokale besturen kunnen veel betekenen in de droogteproblematiek. Hieronder lijsten we kort op welke lokale maatregelen kunnen helpen.

2.1 Meer infiltratie

Infiltratie van niet verontreinigd regenwater bevorderen is cruciaal in de strijd tegen droogte. Met infiltratie bedoelen we dat hemelwater terugsijpelt in de grondwaterlagen en zo de grondwaterreserves aanvult. Er zijn veel manieren waarop je kan infiltreren.

- **Ontharding:** de belangrijkste ingreep zou een stop zijn op het verharden van grond, of zelfs beton weghalen. Op die manier kan water terug in de grond infiltreren. In Vlaanderen is 14% van de bodem verhard. De ruimtelijke wanorde in Vlaanderen heeft ertoe geleid dat onze bodem minder in staat is water te absorberen. Door het vele beton en asfalt kan regen niet in de bodem infiltreren, maar verdwijnt het in de riool naar de zee.
 - We voeren de **bouwstop** tegen 2030 lokaal in om onze open ruimte maximaal te vrijwaren en water de mogelijkheid te geven maximaal in de bodem te dringen.
 - We **'ontharden' onze pleinen en straten**. We maken ruimte voor groen en open grond en zorgen ervoor dat bomen de ruimte krijgen om te groeien. Bomen houden water vast en leveren de broodnodige schaduw en verkoeling tijdens de (steeds) warmere zomermaanden.
 - We **ontharden scholen**: scholen zijn ideale plekken om de verharding in onze steden en gemeenten af te bouwen. En kinderen spelen liever in het groen. Een dubbele win dus.
 - We zorgen dat er voldoende **groene zones** zijn in dorpen en steden.
 - Onze **straten** richten we in de toekomst zo in dat water steeds in de bodem kan dringen aan de hand van **plant- en boomvakken**.
 - Nog te veel regenwater komt via parkings, opritten, daken, terrassen,... rechtstreeks in de riolering terecht die dat niet kan slikken en overloopt. We maken een **hemelwaterplan** op waarin een overzicht wordt gemaakt van waar en hoe het hemelwater (regen, sneeuw, hagel, dooiwater) afkomstig van wegen, woningen... kan worden geïnfiltreerd.
- **Infiltratievoorzieningen aanleggen**
 - De keuze voor een bepaalde infiltratievoorziening is vooral locatiegebonden. De beschikbare ruimte en de infiltratiegevoeligheid van de bodem spelen een cruciale rol. Enkele mogelijke voorzieningen: infiltratiekom, wadi, waterdoorlatende verharding, infiltratieput etc. [Hier](#) vind je meer informatie.
 - We richten onze pleinen zo in dat water kan worden opgevangen en recreatief kan gebruikt worden (bv. wadi's, waterspeeltuinen...). Bij afvloeiing gaat het water bij voorkeur richting een collectieve regenput.
 - **Infiltratieputten en grachten** kunnen het water in de ondergrond houden en verhinderen dat het wegstroomt: waar mogelijk worden bestaande **grachten en waterlopen** terug open gelegd. Hier wordt een participatief traject aan gekoppeld voor de burgers.

- We investeren in de aanleg van **gescheiden rioleringsstelsels**. In een gescheiden rioleringsstelsel worden het afvalwater en het regenwater gescheiden afgevoerd. Het propere regenwater wordt afgekoppeld van de riolering en kan, bijvoorbeeld, ter plaatse in de bodem insijpelen. Zo worden de grondwaterreserves aangevuld.

2.2 Water beter vasthouden in bodem en ondergrond

Het is ook zaak om water zoveel mogelijk vast te houden.

- Drainagemaatregelen:
 - Minder draineren
 - Drainagegrachten dempen of minder diep maken.
 - Slim peilgestuurd draineren

2.3 Hergebruik van regenwater

Zolang het water niet voldoende in de bodem kan trekken, is het uitermate belangrijk dat water tijdens natte periodes (winter) beter gestockeerd wordt. Vlaanderen is geen woestijn. Als we water vasthouden, is het probleem op te lossen. We moeten onze waterinfrastructuur aanpassen aan die nieuwe realiteit om zowel overstromingen als droogtes te kunnen opvangen.

- Nog meer regenwater opvangen en gebruiken: **regenwater moet optimaal gebruikt worden** voor verschillende zaken, buiten consumptie. Afvloeiing naar de vaart gebeurt enkel als er een te groot overschot zou zijn.
 - We onderzoeken de mogelijkheid tot **collectieve regenputten** in de verschillende wijken. Denk hierbij aan: putten onder pleinen, parken, parkings, ...
 - De **capaciteit aan spaarbekkens** kan uitgebreid worden zodat we regen die in de winter valt, opvangen en gebruiken in zomer
 - Regenwaterputten en regenwatertonnen aanmoedigen: bij nieuwbouw is een regenwater- en infiltratieput verplicht, maar ook bij bestaande gebouwen kan je daar nog op inzetten.
 - Nog te veel regenwater komt via parkings, opritten, daken, terrassen,... rechtstreeks in de riolering terecht die dat niet kan slikken en overloopt. We maken een hemelwaterplan op waarin een overzicht wordt gemaakt van waar en hoe het

hemelwater (regen, sneeuw, hagel, dooiwater) afkomstig van wegen, woningen... kan worden gebufferd.

2.4 Hergebruik van alternatief water

Grondwater dient niet louter weggepompt worden, maar kan nadien ook terugvloeien of nuttig worden gebruikt.

- Water dat bij werven weggepompt wordt, kan gebruikt worden voor: groendienstes, het vullen van vijvers, andere toepassingen in landbouw en industrie, etc.
- Opgepompt water bij **bouwwerven** dient men sinds kort verplicht verderop terug in de grond te laten infiltreren, tenzij waar het echt niet anders kan zoals in het dichte stadscentrum. We zetten extra in op de handhaving van deze regels.

2.5 Sensibilisering

Omwille van de slechte ruimtelijke condities, is het belangrijk dat overheden inzetten om de burger over de schaarste te informeren.

- **Nadenken over (permanente) sensibilisering** van de bevolking omtrent de mogelijke toekomstige waterschaarste. Het blijkt immers dat ondanks waarschuwingen in de media burgers blijven auto's wassen, sproeien en zwembadjes vullen.
- **Mediacampagnes**, voor de burger; maar ook richting bv. landbouwers inzake droogterobuustere bodembewerking
- **Tips aanreiken voor burgers** (goed tegen waterschaarste, maar vaak ook voor factuur):
 - Eet minder vlees: vlees legt een lange weg af. Het vereist water voor irrigatie, wassen, schoonmaken en transport alvorens op je bord te komen. Als je 1 keer per week vegetarisch eet, verklein je je watervoetafdruk met 500 liter per dag, per persoon.
 - Wees spaarzaam met leidingwater: laat de kraan niet onnodig lopen, probeer zoveel mogelijk te hergebruiken, gebruik geen leidingwater om je auto te wassen of je gazon te besproeien, etc.
 - Vermijd verharding in de tuin: kies voor natuurlijke alternatieven.
 - Vang regenwater op.

- Leg een WADI aan: WADI staat voor Water Afvoer Drainage Infiltratie en is een bufferingsvoorziening . Het lijkt op een greppeltje dat zorgt voor betere infiltratie en waterberging.
- Herdenk je oprit: probeer hier te ontharden. Zet niet enkel in op asfalt of klinkers, maar kies voor een natuurlijkere oprit van kiezelsteentjes. Deze zorgen ervoor dat het water in de grond kan infiltreren.
- Spoelwater van groenten en kookwater van aardappelen zijn ook perfect voor je planten. Zo kan je op jaarbasis tot 1.500 liter water voor je tuin besparen.
- Gebruik eerder een douche dan een bad.
- Vervang verouderde apparaten door nieuwe en waterzuinige modellen.
- Controleer op lekken: controleren op lekken kan de waterfactuur met 13% verlagen. Een lek in toilet of douche kan honderden liters waterverspilling per dag veroorzaken.

2.6 Handhaving

Preventie en sensibilisering hebben maar zin als er **handhaving** volgt:

- **Meer handhaving** (bv. inzake boorputten grondwater en retourbemaling)